

*Deák Zoltán*²⁶

Az Európai Szemeszter működése, gyakorlat és tapasztalatok

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A mai napon már elhangzott, hogy az európai gazdasági kormányzásnak egyik fontos eleme az úgynevezett Európai Szemeszter. Előadásomban bemutatom magát a folyamatot és arra is kitérek, hogy mért ezt az elnevezést kapta.

2010-ben az Európai Unió tagállamai elfogadták az úgynevezett Lisszaboni Stratégiát, a 2020-as célokat és célkitűzéseket. Egy külön előadást szentelhetnénk a kérdésnek, hogy miért éppen ezek a célszámok és miért éppen ezek a mutatók kerültek politikai szinten elfogadásra. Most csak annyit említsünk meg, hogy a versenyképesség és a gazdasági fejlődés szempontjából ezek azok a mutatók, amelyek az Európai Unió és versenytársai számára összehasonlíthatók. Tudni kell róluk, hogy ezek úgynevezett kompozit mutatók, tehát adott esetben több elemből állnak össze, és természetesen figyelembe veszik a tagállamok közötti különbségeket is.

---

26 Politikai és Gazdasági Részleg vezető, Európai Bizottság Magyarországi Képvisellete

Mielőtt az egyes célok taglalásába foglalnánk, annyit jegyezzünk meg, hogy a különböző célok egymással szorosan összefüggnek, egyikből következik a másik. Talán nem kell hosszasan magyarázni, hogy az oktatás hogyan függ össze a foglalkoztatással, az innovációval és ezen keresztül a szegénységgel. Elmondható, hogy az Európai Unió ambíciózus célokat tűzött ki maga elé, s a jelen állás szerint nem garantálható, hogy ezeket el is fogja érni. Talán a klíma és energia ügy kapcsán állunk a legjobban, ahol is az üvegházhatást okozó gázok kibocsájtásánál már csaknem elértük a kitűzött célokat. Nyilvánvaló, hogy az elért jelentős csökkenésben nyomós szerepet játszott a 2008-as válság és az ipari termelés visszaesése, illetve az Európából kitelepült ipar. Természetesen nem csak uniós szinten kerültek elfogadásra politikai szinten mutatók, hanem a tagállamok is vállaltak ebben szerepet. Egy megjegyzés: ha a tagállami szinten vállalt mutatókat összeadjuk, nem jön ki az európai uniós célérték, de be kell kalkulálni, hogy lehetnek túlteljesítők is. Magyarország esetében az látható, hogy a cél és tényadatok tekintetében elég jelentős elmaradás van. Egyedül a felsőfokú végzettségűek aránya esetén látszik a jó teljesítés, viszont az is igaz, hogy maga a vállalás is elég szerény volt. A különböző szegénység kompozit mutatók terén is van még tennivaló a számok szerint.

Elég komplex feladat ezeket a mutatókat és ezeket a teljesítéseket nyomon követni, hiszen különböző szakpolitikai intézkedések, szakpolitikák befolyásolják az eredményeket. Az Európai Szemeszter lett az az eszköz, az a folyamat, amelyen keresztül a tagállamok és az Európai Bizottság tudja követni a változásokat. Az Európai Szemeszter magyar vonatkozása, hogy a 2011. első félévi magyar uniós elnökség alatt fogadták el és az első Európai Szemeszter is magyar volt. Akkor még jóval szorosabb határidőkkel működött a rendszer, de a magyar közigazgatás még az elnökségi feladatok mellett is megbirkózott az Európai Szemeszter jelentette feladatokkal.

Maga a szemeszter novemberben indul az éves növekedési jelentéssel, amelyben a Bizottság szakértői egy csomagot állítanak össze az egész Európai Unióra és annak tagállamaira vonatkozóan. A különböző gazdasági mutatókon keresztül egyfajta kitekintést adnak az elkövetkező időszakra. Novemberben születik több más anyag is, melyekre az idő rövidsége miatt most nem térhetünk ki. A növekedési jelentés után a Bizottság és a tagállamok kormányai, tisztviselői több alkalommal találkoznak, és előkészítik az úgynevezett országjelentést. A Magyarországra vonatkozó országjelentés legutóbb 2017. február 22-én látott napvilágot. És éppen a most zajló konferenciával egy időben Budapesten, a Tudományos Akadémián Magyarország Kormánya és az Európai Bizottság tisztviselői mutatják be és tárgyalják meg az országjelentést, különböző érdekképviselők és érdekelt felek bevonásával. Az egyeztetések végeredményeként születnek meg az úgynevezett országspecifikus ajánlások. Ezt követik még különböző konzultációk, mind a kormánnyal, mind az érdekképviselőkkel. A tagállamok az országjelentésre válaszul elkészítik a saját úgynevezett nemzeti reformprogramjukat. Itt nagyon-nagyon rövid idő áll rendelkezésre, ezért én nem is az egymásutániségot, talán inkább a párhuzamosságot és az egymást erősítő jelleget hangsúlyoznám ki. Májusban a Bizottság javasol különböző fókuszált területeken úgynevezett országspecifikus ajánlásokat, amelyeket a Tanács megtárgyal és végül a legfelsőbb politikai szint, az Európai Tanács, körülbelül júliusban fogadja el. Tehát novembertől júliusig európai uniós szinten és az európai intézmények bevonásával folyik a munka. Az év második fele viszont úgynevezett Nemzeti Szemeszter, amikor szerencsés esetben a tagállamok válaszul a felvetett és azonosított problémákra, különböző szakpolitikai és egyéb intézkedéseket tesznek, esetleg még a költségvetéseket is módosítják. Ilyen szempontból Magyarország különleges helyzetben van, hiszen itt már sokkal korábban elfogadásra kerül a költségvetés. Ez tehát az Európai Szemeszter menete.

2016-ban az Európai Bizottság és a Tanács pénzügyi területen, szabályozási területen, valamint az oktatásban és a munkaerőpiacon fogadott el ajánlásokat Magyarország számára.

Első pontban egy strukturális költségvetési kiigazítást javasoltak Magyarországnak 2016-ban és 2017-ben, ami ahhoz szükséges a Bizottság szakértői szerint, hogy a középtávú költségvetési cél, tehát a konvergencia tervben szereplő célok teljesüljenek. Második nagy probléma Magyarországon a felmérések szerint, hogy különböző ágazatspecifikus adók esetleg módosíthatják vagy torzíthatják a piaci versenyt és a gazdaság működését. A Bizottság azt javasolta 2016-ban, hogy ezeket fokozatosan vezessék ki, illetve csökkentsék az alacsony jövedelműek adóékét is, a jelenlegi magyar adórendszer ugyanis az alacsony jövedelműeket jobban sújtja. A közbeszerzések terén nagyobb átláthatóságot és a korrupció elleni nagyobb fellépést kért a Bizottság és a Tanács, illetve azt, hogy a szolgáltatásra és a kiskereskedelmi ágazatra vonatkozó szabályozási keretek legyenek átláthatók és kiszámíthatók. A harmadik javaslatcsoport a közmunkaprogramra és az oktatásra vonatkozik. Magyarország úgynevezett aktív munkaerőpiaci intézkedései gyakorlatilag a közmunkaprogramot jelentik, ez a fő csapásirány. A Bizottság és a Tanács azt szeretné, hogy más intézkedések nagyobb súlyt kapjanak, ne csak a közmunkaprogram maradjon meg lehetőségként. A szociális segély és a munkanélküli ellátás megfelelősége, valamint a támogatottak körének kérdése egy másik példa. A magyarországi munkanélküli ellátás három hónap. Ez európai szinten a legalacsonyabb és az Európai Bizottság megítélése szerint nem hatékony ez az intézkedés, hiszen egy felsőfokú végzettségű személyt például kényszeríthet arra, hogy a végzettségének nem megfelelő állást is elfogadjon, különben esetleg kikerül a szociális ellátórendszerből. Ez nyilvánvalóan senkinek sem jó, se az egyénnek, se a társadalomnak, hiszen az illető oktatása súlyos befektetés volt, ami azután nem térül meg a munkaerőpiacon. Az oktatás eredményeinek javítása, illetve az úgynevezett szegregáció kérdése is felmerült.

Ha a 2017-es adatokat vizsgáljuk, azt látjuk, hogy Magyarország gazdasági teljesítménye alapvetően jó és a belső kereslet által vezérelt. Viszont az is látszik, hogy a potenciális növekedés egy teljes százalékponttal elmarad a válság előttitől, és ennek egyik oka lehet az a nagyon alacsony beruházási szint, amely visszafogja a termelékenységi növekedést és így rontja a versenyképességünket is. Ezen kívül ismét szerepel a merev és átláthatatlan vagy kiszámíthatatlan szabályozási keretrendszer, valamint az, hogy az innováció nem vált a magyar gazdaság szerves részévé, a külföldi tulajdonos és a magyar cég között a termelékenységi különbség jelentősen nem csökken. Felmérések és kutatások szerint Magyarországon az üzleti tevékenység folytatásának egyik legfőbb akadálya az instabil szabályozási környezet, és az, hogy nem jut szerephez a döntés előkészítésben sem az érdekeltek bevonása, sem a tényeken alapuló szakpolitika. Néhány adóügyi intézkedés a helyes irányba mutat, viszont továbbra is vannak kihívások. A magyar adóbevételek GDP-hez viszonyított aránya még mindig magas a regionális versenytársakkal összehasonlítva, továbbá nagyon összetett és bonyolult a magyar adórendszer, ami miatt nagy az adminisztrációs teher a vállalkozásokon. A munkaerőpiaci helyzet javult, tehát a foglalkoztatási ráta magas, viszont látszik az, hogy egyre inkább munkaerőhiány alakult ki Magyarországon. Szerencsére ezt a kormány is látja és a közeljövőben intézkedéseket fog tenni ennek megszüntetésére, kezelésére. A női munkavállalás, tehát a nők családalapítás utáni munkaerőpiacra történő visszaintegrálása terén viszont még maradnak kihívások, továbbá nagyon magas a romák körében a munkanélküliség. Utoljára szeretnék kitérni az oktatásra. A magyar diákok nem szerepelnek jól az elmúlt időszakban elhíresült PISA felméréseken, és egyéb felmérések is hasonló eredményeket hoztak. A tanulmányok igazán súlyos megállapítása az, hogy a tanulók társadalmi, gazdasági helyzetének az oktatási eredményekre való hatása sokkal nagyobb, mint máshol. Ez magyarul azt jelenti, hogy ha szegény családból származik valaki, akkor sokkal kisebb az esélye, hogy jó oktatást kapjon. Ezek tehát az idei megállapítások, itt még nincs szó országspecifikus ajánlásokról. Ahogy említettem,

ezekben az órákban beszélgetnek erről Budapesten. És természetesen sok-sok bilaterális találkozóra kerül sor a közeljövőben, amíg aztán májusban megszületik a végeredmény.

Ejtsünk szót a tapasztalatokról, hiszen ez is szerepel az előadásom címében. Az első időszakban, amikor elindult az Európai Szemeszter, nagyon-nagyon sok ajánlás született. Nagyon szerteágazó és az adott tagállam, adminisztráció számára sokszor kezelhetetlen mennyiségű ajánlásra kell gondolni. Ezért az utóbbi években igyekeznek a Bizottság és a Tanács fókuszálni, és csak a legfontosabb problémákra összpontosítani. Mint említettem, az Európai Szemeszter indulásakor sokkal rövidebb időszak állt rendelkezésre – januártól májusig – mindennek a véghezvitelére. Ezért a menetrenden közösen javítottunk. Azért került a növekedési jelentés novemberre, az országjelentés pedig március vége helyett februárra, hogy több időt biztosítsunk az érdekeltekkel (tagállamok, szakszervezetek, a civil szféra résztvevői, stb.) való egyeztetésre és minél megalapozottabb ajánlásokat tehessünk.

Nagyon szépen köszönöm a figyelmüket!